

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)
12 Septembrie st. v.
24 Septembrie st. n.

Ese in fie-care duminica.
Redacțiunea în
Közép-utca nr. 395.

Nr. 37.

ANUL XVIII.

1882.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$
de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România 25 lei.

O rugăciune.

— Novelă. —

De Carmen Sylva.

Ei ședeau la oaltă lângă un gard viu plin de flori, privind-se cu ochi mari și închinând din cap.

— Da, — țise băiatul, — bunica știe acésta sigur; ea țice, că mama mea a fost foarte păcătósă, și eu trebuie să me rog lui Dumnezeu în totă viața mea, ca ea să nu ajungă în iad, ci din purgatoriu — în ceriu.

— Va fi și foarte frumos, Raoul, când pe tine te vor hirotoni întru preot; atunci eu îți voi ține lumina și mama îmi va face o rochie albă și în catedrală chorul va cântă minunat.

Ochii copilitei deveniau tot mai mari. Băiatul privia meditând înaintea sa.

— Dar atunci nu te voiu puté luá de soție, Editho!

— O! asta nu me sparie. Atunci eu m'oiu face călugăriță, că nu vreu să fiu nici odată muierea altuia.

— Iér eu me voi mutá la tine, Raoul, și voi conduce economia ta de casă, — suná de dincolo de gardul viu vocea unei fetișcane mai mărișore.

— Tu, Berthaldo? Dar bunica țice, că tu trebuie să fii tocmai așa călugăriță, ca eu preot.

— Ah, ce! Vecinica cântare și rugăciune nu sânt pentru naturelul meu. N'am de fel voce și genunchii mei nu se plécă bucuros. Chiar așa nu sânt potrivită pentru mânăstire ca ș-o libellă. Trebuie să sbor de aici-colo și să fiu veselă.

— Însé sora parocului trebuie să fie seriósă și onorabilă, — observá Editha, plecându-și capul, încât bucelele-i blondine căđură înainte și adumbriră obrađii ei.

Raoul o privi în față.

— Ești pré frumoasă, Editho, — i țise și o sărută.

Berthalda își redicá buzele, rupse câteva flori de păducel și le mirosi.

— Pfui, ce réu mirósă! — țise ea, sucindu-și nasul și aruncând florile peste gardul viu.

— O, sêrmanele floricele! — observá Editha, apoi le redicá și le puse lângă corsetul seu.

Berthalda rîdea; dinții ei albi străluciau din față; brânța și ochii-i păreau atât de negri ca niște mure în cadavrele vénéții. Pêrul i erá creț și negru. Iér Raoul avéa niște ochi căprii și o mână năpărelită în mânăstire. Numai lán

tunecos băiatul. Ochii acesteia erau vénéți deschiși, umbriți de gene galbenii și arcuiți de sprincene fine; niște bucle moi ca mătasa și blondine ca inul i înzestrau fața. Obrojării ei aveau o peliță atât de fină, încât tóte vénele transpăreau, mai ales acele din tēple și așa numita véna morții între sprincene. Roșéța o cuprindea la tot cuvēntul, numai buzele își păstrau colórea de coral și freșcheța umedă. Dēcá aceste se deschideau, lăsau să se véđă un șir de mărgele dinți și se auđiea o voce curată ca și clopoțelul de argint. Pe când Berthalda vorbiá în ton afund și véluat; din graiul lui Raoul totdeuna resună melodia metalică, ce umplea catedrala în tóte duminicile și încantá tóte femeile.

Berthalda smulse niște tinere fire de ierbă și le róse verdéța prospetă; apoi prinse furnice și scărăbuși, le spintecá iute și mánca lacom interiorul lor dulce.

— Acuma șciu pentru ce au albinele ghimpi, — țise Editha.

— Pentru ce? — întrebá Raoul.

— Pentru că ómenii le-ar mánca pe tóte, înainte d'a duce ele mierea în țelule.

— Pfui, Berthaldo, — țise Raoul, — cum poți să fii așa grozavă? Șcii, că bunica nu póte să sufere acésta.

— Ah ce! Eu fac ce vreu. Ocăritu-m'a cândva bunica? Ori bătutu-m'a dēnsa? Oh! nici odată. Ea știe bine, că n'aș suportá acésta. Dēnsa me iubeșce, ba foarte me iubeșce, căci îmi țice, că sémēn ei când a fost tineră. Eu sânt întocmai ca o francesă. De unde se și trage bunica?

— În Provençe, — respuse Raoul.

— Da, din Provençe. Și eu trebuie să par a fi de acolo. Pentru aceea m'a învățat cātecele pe cari le cāntá părintele meu. Pe tine nu te póte vedé, Raoul, căci tu sémēni mamei nóstre.

— Dar ce a făcut mama vóstră? — întrebá Editha și făcú niște ochi mari.

Pelița lui Raoul deveni mai întunecósă cu o nuanță.

— Nici odată n'am întreat-o, — țise el.

Editha roși, încât ochii i se umplură de lacrime.

— Eu șciu, — țise Berthalda, — dar nu voi spune.

— Și totuși nu vrei să fii călugăriță? — întrebá Editha.

— Voi fi, ce vreu. Pentru ce este purgatoriu, de cumva pentru părinți ai să suferi pedépsa în totă viața?

Și mână 'n mână plecará pe pardoséla coltósă a orașelului, între căsile cu acoperișuri nalte țuțuțuțu.

cu giamuri și cu balconuri decorate. Amândouă fetele purtau niște legătore de gât frumos găluite și rochii lungi; ier baretul negru se potrivea bine cu părul brun al lui Raoul. Trăsătura melancolică în fața lui făcea pe trecători să se întorcă adese spre el. Toți trei mergeau așa de linișcit și măsurat, ca niște oameni mari, căci gânduri mari cuprindeau mintea lor.

Lui Raoul i părea, că este deja preot; Editha se simțea aproape ca o tineră călugăriță și Berthalda se întipuiă ședând în o lectică, dusă de servitori, în rochie de brocat auriu, cu o scumpă catenă de gât și cu inele pe toate degetele sale. Nici nu mai vorbeau, într'atăta eră de ocupată fantasia lor.

Pe treptele de piatră dinaintea casei întâlneau pe bunica lor, care tocmai se rentorcea dela biserică. în rochie de postav greu, cu căptă aurită, ținând în mână cartea de rugăciune, pe care chiar așa strălucia aurul și petrele scumpe, ca și pompoasa ei legătore de gât.

Betrana avea tocmai așa ochi vii și negri ca Berthalda și nas cărligat. Dinții ei erau sănătoși, de și cam galbeni, mersul seu hotărît și sigur, talia-i naltă și uscăciosă. Toți oamenii se temeau de dânsa, afară de Berthalda, pe care o mătări peste măsură; pe când Raoul rar se bucura de câte o vorbă prietenosă, ier de vr'o delicatețe nici odată n'avea parte.

— Întră și tu, Editho, — dîse ea. Ia-ți remas bun dela Raoul, că el trebuie să plece la mănăstire, unde are să învețe, și de acolo numai arare ori va pute vină acasă.

Ochii Edithei se umplură de lacrimi, dar ea le șterse iute, întorcându-și capul, ca nu cumva bunica nemilosă și temută a prietenului ei să bage de seamă lacrimile.

Raoul eră și el trist sub impresiunea despărțirii; dar de altă parte mima-i se nălția de mândria eugeului, la ce pozițiune onorabilă are să se urce. Cât de mult l'a dorit dară, când bunica ducându-l la școlă, în ființa lui de față rosti aceste:

— Me rog să tratați pe pruncul acesta cât de strict; căci se pôte presupune, că dânsul are înclinare pentru tot rēul — dela mamă-sa! — adause mai lin.

Dar Raoul totuși auđi și mult timp nu potu să-și învingă mânia, ce-i stêrniră cuvintele aceste.

Reverenții domni supuseră băiatul numai decât la disciplina cea mai aspră; dar în curēnd slăbiră din asprimea lor, căci el deveni unul din cei mai buni studenți și remase același.

Și ca să-l supună la probe, i-l espuseră la fel de fel de încercări; dar el remase neclintit și stêrnî mirare în profesorii sei prin statornicia sa.

Când el întâia oră se rentorse acasă în ferii și se întelni cu Editha, portarea lor eră măsurată și confusă. Acesta însă mai târziu dispărū, și apoi, întocmai ca în frumoasa pruncie, ierăș se preumblară prin păduri și câmpii. Ba feriile din ce în ce aveau pentru ei mai mult farmec, și înainte cu luni se bucurau de ele.

Dar odată urmă o despărțire mai lungă, căci Raoul avea să se pregătescă la primul grad al hirotonirii. Multe ore lungi se preumblă dânsul în sus și jos pe cărările crucișe, ținend în mână cartea, pe când sorele lumină peste păreli în toate părțile miciei grădini a mănăstirii; merisorii respândiau miros și rađe reflexive atingeau fața junelui, care în evlavie adâncă și linișcită se pregătia a deveni un servitor al cerului.

Berthalda într'aceste nu se desvoltă așa armonios: caprițiile sburdalnice ale ei făcură bunicei mult timp atâte glume, încât dânsa nici nu se gândi a le moderă. Nu-i pásă mult, decă limba ascuțită a nepoței sale ofensă pe cineva; oamenii merituau acesta. Berthalda

eră între ei mai cu minte; firește dară, că trebuia să aibă pizmași. Și eră mai bine, că pizmașii se temeau de dânsa, decât s'o fi ofensat. Copila deveni o frumsețe particularie, și bunica se bucură mai mult, cu cât acesta frumsețe devenia mai sudică și mai îmbătătoare.

— Decă nepoța mea va iubi odată, amorul ei are să fie plin de pasiune ferbinte, — dîcea betrana și suridea.

Editha avea să sufere mult dela prietena sa, remase însă totdeuna blândă și răbdătoare. Ce n'ar fi suferit dânsa dela sora lui Raoul! Mamă-sa o trâmitea mai adese ori acolo, decât cum i plăcea ei, mai ales de când a sosit în oraș fiul unui negustor mare și bogat, numit Tassilo, sub pretextul de a cercetă pe un negustor de acolo, dar în realitate, spre a-și duce de acolo o nevastă frumoasă și bogată. Berthalda i fu aleasă ca atare, de care avea să se bamoreze, ceea ce el nici nu credea un ce greu, după ce i-a vedut frumoșii ochi negri. Berthalda ridea de părul lui blond, de mustețele-i fine și de ochii lui vênēți, precum și de ciorapii-i de mētasă neteđi și strinți și de multele îmbrăcăminte pompoase ce purtă; dar totuși totdeuna il privia ascunsă, de câte ori dânsul trecea călare pe sub feresta lor și totdeuna roșiă când il întâlnea.

— Nici fetița mea nu e urită! — gândia mama Edithei și o îmbracă cu multă băgare de seamă, în rochie de lână sură deschisă, cu busunar de catifea neagră, cu acărei legături rochia se tragea puțin în sus, ca sub-vestmēntul vênēt să se vedă. Corsetul se așupia neted de peptul fraged, asemenea și mânecile, a căror dantele lăsau să se întrevadă brațele și la cot formau umflături. Dela corset până la gâtul alb ca zăpada se întindea o cămeșuță, făcend niște crețele fine, și se încheia sub bărbie prin o legătură drăgălașe.

Tote aceste ęnsași mama le-a pregătii și privia cu plăcere copila sa frumoasă, a cărei păr undulant n'al impleti, de și vecinele i recomandau acesta.

Editha n'avea nici ideie de tainica dorință a mamei sale, întră dară veselă și nepreocupată la Berthalda. Dar deveni confusă, când mult amintitul și frumosul Tassilo, pe care deja tot orașul il numia logodnicul „drăcosei“, o privia cu băgare de seamă și în acea după miēdăđi se întorse mai de multe ori cătră ea. Atunci Berthalda totdeuna își îndreptă spre tinerul săgețile spiritului seu, dar de multe ori o pătia reu. El se apēra isteț și astfel de multe ori se stêrnă din acesta o glumire veselă, în care — ca în o hărțuieală de cavalerie ușoră — numai ici-colo rănă câte o lovitură.

Editha auđi odată, cum el întrebă de Berthalda:

— Cine-i acesta amabilă prietenă a d-tale?

Și Berthalda răspunse:

— O copilă sēracă. Mamă sa e veduvă și abia pôte trăi. De aceea chieamăm micuța adese-ori să mănec la noi. Ea nu peste mult are să fie călugăriță.

— Sērmana copilă! — dîse Tassilo, privind-o cu compătimire.

Editha simți privirea, de și eră întorsă cu spatele cătră dânsul. Ea stetea înaintea bunicei Berthaldei și i ținea ghemul la depenat. Dar firele erau atât de n-călcite, încât betrana le desnodă cu față roșită, și nu auđise convorbirea, ma nu vedea nici pe Editha, care înroși și ai cărei ochi se umplură de lacrimi. Bieta copilă nu cuteză să-și mișce ochii, ca nu cumva genele lungi să scape lacrimile trădătoare. Dar îndată-ce i fu cu putință, își luă remas bun și poveđi plângend mamei sale cuvintele insultătoare.

— Așa dară, mamă, că mai mult nu me vei lăsa să merg acolo?

Dar mama nici decât nu eră de părerea acésta; ci di-se, că e bine ca omul să supörte cu răbdare umilirile și să nu-și lase urme de ele.

Într'aceste Berthada stetea inaintea oglinzii sale și se lovia în față:

— Nu-i așa, că sânt o strigóie négră? Nu-i așa, că limba mea e ascuțită și tăietóre ca ș-o sabie? Și Editha e frumósă, albă și blândă, ca un miel, și atât de próstă, cât ți-i mai mare bucuria! Sërmana copilă, care voieșce să fie călugăriță și totuș se 'mbracă cu atâta grige, tocmai în acea colóre, ce eu nu pot să port. Eu cu vecinicul meu roșu și cu pèrul cel prost — ea și-l smăci — atât de negru și selbatic, ca pèrul de cal, — și ea cu frumósele-i bucle! Puteam să am și eu bucle, crețe; dar bunica trebui să le împletescă, ca să se vedă și mai bine cât de aspre-s, ca peria.

Și trase cu mánie peptenul în pèrul seu.

— Și Editha di-ce totdeuna da, decă eu di-ce ba, Măne și eu voi di-ce necontentit da.

Dar când Berthalda di-cea da, aceea sună ca ba și stèrniă în Tassilo tot felul de glume iritátore, la cari copila raspunde cu atât mai înfocat, cu cât sângele ei ferbinte i ațitiă mai mult temperamentul, și în mánia ei nu eră în stare să respundă cu liniște la glumele protivnicului seu rece.

El vorbiă mult cu dènsa și numai arareori cu Editha; dar când se întorcea la asta, tonul și ființa lui se schimbau, ceea ce făcea Edithai multă neplăcere, căci pentru asta avea să sufere ofense dela Berthalda, pe care gelosia consumátore o făcú órbă, surdă și lipsită de iubire.

Raoul primí ordinele mai mici și, rentorcându-se la ai sei, avea să-și mai examineze odată inima, inaintea d'o rostí cuvèntul legător prin care va renun-ciă la lume pentru totdeuna. El avea să se hirotonescă la mănăstire întru diacon, și peste un an la catedrală, în orașul seu natal, avea să se sfințescă preot.

Editha merse astădi cu neobičnuită interesare la prietena sa; ea gândiă, că Raoul a sosit și inima-i fu atinsă de o simțire cerescă, cugetând, că soțul ei în jocării copilăreșci nu peste mult va deveni omul lui Dumnezeu.

Ea găsi pe Tassilo la Berthalda, el tocmai glumiă, că cu ce respect are să se porțe dènsa față de frate-seu.

Editha se oprí confusă și înroșită, când Raoul se apropiă ridènd de dènsa și i întinse mână. Ei se priviră în ochi și nu grăiră nici un cuvènt. Raoul pãli fòrte. Mâna Edithai tremurá în a lui. Tassilo își sucia mustetele și i priviă pe rënd; ma își increți puțin și fruntea. Berthalda își arëtă șirul strălucit de dinți.

— E bine, — di-se ea, — nu-l mai cunoști, Editho?

— Eu? Cum să nu! — și îl tot priviă.

— Scu dóră te temi de el?

— Ba, nici decât, dar îl pizmuiesc, — răspunse Editha, inclinându-și capul.

— Dóră și dta ai dori să fii preot? — întrebă Tassilo, dar nu surise.

— Așa ceva, — fu respunsul.

— T-am mai spus-o, — întrepruse Berthalda, cu voce mai naltă și mai apesată decât de altă-dată: ea voieșce să fie călugăriță și nu póte, — ier eu am să fii călugăriță și nu vreu.

Acuma surise și Tassilo.

— Asta o cred, — di-se el.

— Pentru ce? — întrebă Berthalda iute.

— Pentru că n'ai puté să trăiești mult timp la mănăstire.

— Cine șcie? Aș avé putere de ajuns, pentru ca să me inchid și să nu mai grăiesc nici un cuvènt.

— Dumnezeu să te ferescă pe tine de asta! — di-se Raoul serios.

— Ah, Raoul, deci ai și găsit simburele amar?

— Ba, — respunse el. Eu sânt pentru vocațiunea mea și am să fii până ce voi trăi, — ochii lui se fiesară spre Editha, — să me coste acésta chiar sângele inimei, dar tu? Tu n'ai vocațiune pentru acésta, tu n'ai fi în stare să abđici la lume.

— Cine șcie, nu te va impresioná și pe tine lumea, încât în césul cel din urmă să te întorci dela vocațiunea ta, inaintea d'a-ți versá sângele inimei?

— Nu, — răspunse Raoul hotărit, — numai mórtea m'ar puté impede-că să-mi frâng jurământul.

El se uită necontentit la Editha, care eră fòrte frumósă în momentul acela, cu niște trăsături ca de Madonnă, și cu buzele întredeschise, pe cari se observá o tremurare ușoră, care se urmă prin gât la pept, până la mánile-i încleștate. Ca și frunzele pe cari le mișcă vèntul de primavéră.

Tassilo vedea acésta și inima-i începú să palpitate mai cu foc.

Și Berthalda se uită la Editha, apoi la Tassilo și-și contrase buzele, încât dinții i străluciau; dar din ochii sei versá fulgere spre Editha.

În momentul acesta intră bunica; ochii ei ageri pètrunseră îndată grupa și privi amenințator spre Editha.

— Iertă-me. iubită copilă, — di-se ea, — că astădi nu mai pot să te opresc la noi, căci trebuie să ies cu Berthalda în o afacere de mare însemnătate.

Editha privi spăriată în ochii mánioșii ai bētranei și se depártă iute.

Dar bunica nu putú să 'mpedece cu totul convenirile și preumblările tinerilor, căci ea totuș vedea cu plăcere, că Tassilo se ocupă mai esclusiv de Berthalda și conversează animat cu dènsa. Și în privința lui Raoul s'a linișcit, căci dènsul declarat a remăné neclătit în hotărîrea sa; ier sentimentele Edithai încă i conveniau, căci acele aveau să trāmită la mănăstire pe unica rivală a nepótei sale și s'o departă pentru totdeuna de Tassilo.

Diua despărțirii sosit; bunica și Berthalda aveau să urmeze lui Raoul în câteva săptămâni, ca să fie de față la hirotonirea lui. De ele se despărți dară dènsul linișcit. Apoi se duse la Editha.

— Copilă, — i di-se el, — tu ai fost singura lumină și frumsețe în viața mea; singură, care m'ai fi putut legá de lume, de cumva ar fi fost iertat să me las lănuit. Dar vocațiunea mea sfântă e mai mai mare decât ori ce. Remăi curată și bună, ca să pot cugetá totdeuna la tine, ca la o sfântă! Ai fost singura mea prietenă, Editho!

Dènsa eră atât de emotionată, cât nu putea decât numai să-i stringă mâna, pe care o ținea cu ambele mâni.

— Me bucur pentru tine! — di-se ea în sfērșit șoptind, — și me voi rugá pentru tine în tóte di-lele, chiar și atunci, când voi fi călugăriță! Căci te iubesc ca și când mi-ai fi frate dulce.

El se depártă iute și ea îl însoți până la trepte; trebuia să se rađeme de balustradă, dar totuș surise cătră el. El inaintă câțiva pași și se întorse cătră dènsa; ea stetea încă tot acolo și se prefăcea că trebuie să-și apere ochii de lucórea sórelui, dar în realitate ea-și ascundea de amicul seu lacremile cari o inundară. Dènsa tot suridea încă și bucelele-i blonde tremurau încet, ca și când fie-care resuflare le-ar fi curturat.

Raoul trecú iute de-alungul stradei; în urmă o

casă ce stetea mai în afară îl ascunse; dar atunci se duse de cea lature și o vădă ierăș. Ea stetea încă tot acolo nemișcată, subțire, în spăcelul ei întunecos, cu mâna pe ochi. El ar fi dorit să-și întindă mâna spre ea, dar se stăpâni, își apăsă mâna pe gură și se duse iute.

(Va urmă.)

Plânge, plânge!

Plânge, plânge, mult iubită,
Ai de ce, neconținut;
Lovitura cea cumplită
Chiar în suflet te-a izbit.

Plânge, că durerea-i mare,
Nu te pot nici mângăia;
Căci cuvântul d'alinare
Tot în lacrimi s'ar necă.

La 'ntristare mângăiere
Numa 'n lacrimi aflăm;
Prin ele vërsăm durere
Și cu 'ncet ne ușorăm.

Plânge dar, că-i bine decă
Poți să plângi în jalea grea;
Dar când lacrimile sęcă.
Vai ș-amar de vieța-acea!

Când tristęta mai te sține
Și zdrobită stai să përi,
Când ai vrę și nu poți plânge...
Oh! atunci simți mari dureri.

Tu ai trista mângăiere,
Ce prin lacrimi o gășești;
Vërsă 'n ele din durere
Și cu 'ncetul te 'ntărești!

Iosif Vulcan.

DI Slavici și serbarea „României June“ întru onórea „Convorbirilor literare“.

(Înceiere.)

DI Septimiu S. Albini secundeză în unele, contradice în altele soților dsale prememorați.

Relevăm din dișele dsale, că, în prima jumătate a seclului presinte poesia rom. își făcú începutul sub cele mai bune auspicii; Văcăreșcii, C. Negruzzi, Asachi, Alecsandri, Bolintinen duc poesia pe o culme demnă în vieța ori-cărui popor aspirător la cultură. Lucrul bine început află o continuare periculoasă. Făimosul „scrieți băiați“ al binemeritatului Eliade află mare rësunset la toți scriitorii din acea epocă. Se întrecea bărbați de știință și tineri începători a scrie care de care mai multe poesii, fără gust estetic, rele în formă și încă mai rele în conținut. Rëul eră mare în acest timp de decadență. Românul e născut poet* devenise un trist adevër. Astfel entuziasmul acelei epoci își vëdă visul cu ochii, căci literatura în scurt timp luă dimensiuni mari în cantitate. Foile politice și literare publicau în abundență poesii, și fericitul Pumnul fu în stare a împli șese mari volume cu exemple de literatură néoșă românescă. „Rusalile în satul lui Cremine“ ne dă dovédă, că există ómeni, cari prin satiră au cer-

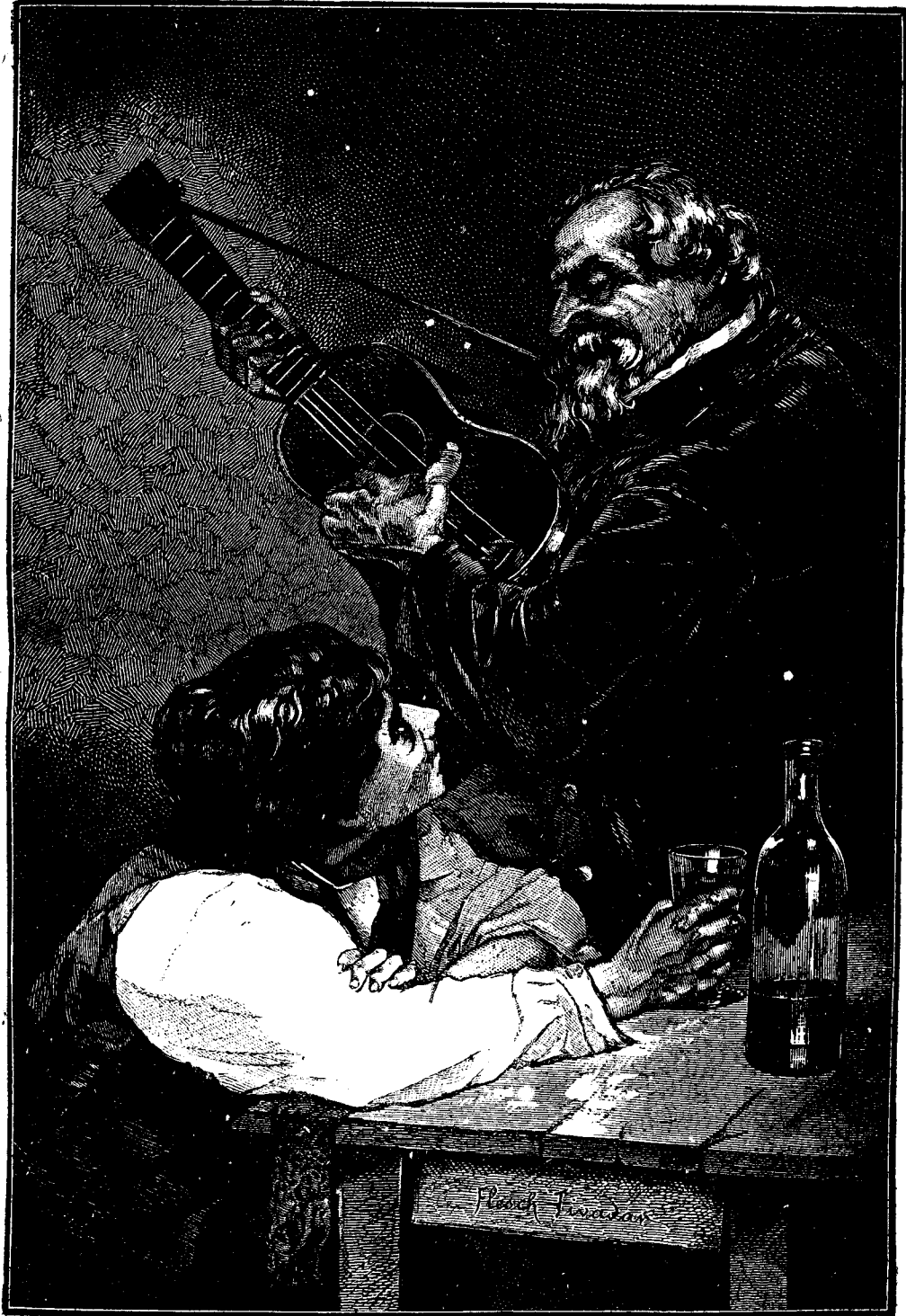
cat să îndrepte rëul. În urmă veni T. Maiorescu, care, crescut în străinătate, a fost mai puțin influențat de curentele literar domnitor în țerile românești, de acea mai ușor a putut cunoșce scăderile acestui curente. Resultatele regulilor estetice indicate de T. Maiorescu pentru literatura rom. le vedem cu satisfacțiune: poesiiile bune să înmulțesc, cele rele din ce în ce dispar din literatura noastră, ieră gustul de cetire străbate tot mai mult în poporul nostru.*

Cum vedem, dl Albini se arëtă ceva mai gracios față de literatorii rom. din prima jumătate a seclului presinte. Se incurcă însă și dsa rëu în multe de tóte. Așă ne luăm voie a-l întrebă, pentru scurttime, numai ca de exemplu: unde, pe ce timp, la cari ani pune dsa acea blăstemată și afurisită de epocă a decadentei, contra carei se sculară și luptară, după Ddsale, cu atăta bravură direcțiunıştii și repurtară lauri atăt de neperitori? Că-đi timpul de aur al poetilor lăudați și de dl A. cade fără dubiu în deceniile 40—50 ale seclului de față, ba al unora se continuă ceva încă și mai după aceea, ieră „direcțiunea nouă“ începe în deceniul următor: unde dară începe între aceste două o întregă epocă de decadență? Nu cumva acesta a esistat numai în întipuirea direcțiunıştilor, ca și morile de vënt străformate în cavaleri în creerii inferbentați ai lui Don Quixotte?

Ce se atinge apoi de cele șese mari volume de „Lecturar“ compus de nemuritorul Ar. Pumnul, dl Albini învederat comite o greșelă din cele mai grave, vorbind cu anumit dispreț despre lăudatul op. La tóte națiunile demultéori și numai pe două trei șire, pe două trei cuvinte din secele trecute ale literaturii respective se pune pond, și aórea se scriu asupra-le comentarii întregi; ieră acesta fie pentru că atari șire și cuvinte atestă modul nimerit ori greșit al desvoltării spiritului național în cutari și cutari timpuri și împregiurări, fie pentru că și mai ales îndegetă fazele de desvoltarea limbei. Cu literaturile în acest respect, e ca și cu desfășurarea și creșcerea lucrurilor în natura neanimată. Când arborele rësare cin simbure, cu bucurie i numerăm și aprețuim și frunđețele ca organe ajutátore la creșcerea și întărirea fragedului arbust; după ce însă e crescut și s'a desvoltat, de și produce și atunci frunđe destule, nu ne mai preocupă decăt mai vërto florile și fruptele lui.

După noi „Lecturarul“ lui Pumnul are și va avé preț, fireșce preț relativ, conforme cu starea actuală a literaturii noastre. O șcin această și direcțiunıştii pré bine, când vreu; și când au lipsă, îl și folosesc și l'au folosit. Așă între alții dl Vas. Gr. Popu, istoricul literar de curte al „direcțiunii noue“ (căci așă l'am puté numf, după ce pe căți toți direcțiunıştii, scris-ar-fi și numai de ce șire bune rele, nu omite a-i laudă că se țin de mântuitoarea „direcțiune nouă“ innălțându-i până la al șeptele cer), dl V. Gr. Popu în al sêu „Conspect asupra literaturii rom.“ de doi tomușori cele mai multe biografii și piese literare de muștră le împrumută din Pumnul. Nu numai noi afirmăm această, ci ni o spune și „Zeitschr. für roman. Philologie“ a dlui dr. Gustav Gróber, fasc. supl. I. 1877 pag. 41.

Cu aceste nu vom să denegăm ori-ce merit „Conspectului“ dlui V. Gr. Popu și să nu recunóșcem, că dsa pe tērëmul istoriei noastre literare a făcut un mic pas înainte și a mers ceva mai depărțitor, decăt învătătorul fraților bucovineni. Nu noi sântem, cari să nu dăm „cuique suum“; cu tóte că póte și amicii dsale direcțiunıştii încă i vor fi spus, că în cestiunata carte datele adause dela dsa gem de erori și neesacități cum și de anacronismi; p. e. la pag. 41 not. 1 tom. I coregënd pe Dem. Iarcu afirmă, că nu numai în 1512, ci plane în 1429 există deja în Moldova tipografie, va

M u s i c a n t u l .

să dăcă încă înainte de a se fi inventat artea tiparului.

A propos de opul dlui Popu. Din el precum și din alte organe ale direcțiunii iașiene învățăm totodată, că nici direcțiunii nu-s tocmai așa de curați și sânti în privința laudelor reciproce. Laudă-se și Ddsale destul, cât cu cale cât fără cale; subalternii glorifică și serbătorească pe corifei, corifeii pe subalterni; încât la imputarea, că înainte de era direcțiuniștilor laudele reciproce ale scriitorilor rom. ar fi ajuns în culme, îți vine peste voie în minte dicala:

„Ride drac de porumbea,
Și-i mai negru decât ea”.

În fine decât dl Albini încă și lăfărea din ce în ce mai mult a gustului de cetire în poporul nostru pare a o pune ca consecință tot pe registrul minunoselelor fapte ale „direcțiunii nouă”, nu ne îndoiim a-i declara, că greșește și își contradice și în acest punct. Că-ți dsa însuși recunoscă în cele precedinți, că „în epoca ante-direcțiunistă literatura rom. în scurt timp luă dimensiuni mari în cantitate”; și de n'ar fi recunoscut, o scurtă privire în „Bibliografia” lui D. Iarcu l'ar convinge despre repede și uimitoarea înmulțire, prin anii 50 și următori, atât a produselor literare cât și a foilor de publicitate rom. Nici celea însă nici acestea nu se putea înmulți fără public cetitor.

Ci să terminăm diatriba, ce peste voia noastră deveni cam lungă, și în care péna ni o conduse numai și numai iubirea sinceră și înflăcărată a adevărului. De acea și sperăm, că enunțiile noastre, măcar că cam rapsodice, nu vor fi stând în contrast cu el și în contrast unele cu altele.

Ca resumat și concludiune al acelor enunții ne permitem, a recomanda celei mai serioase meditațiuni a bunilor noștri tineri dela „Rom. juna” ca și dela alte reuniuni următoarele două convicțiuni intime ale noastre. Ântâiu: Latinitatea limbei și ființei noastre a fost și este principiu de viață pentru noi Români; deci acea latinitate, decât vrem să trăim și mai încolo în patria-ne de ađi ca Români, trebuie chiar și în părțile ei mai ruinose pe cât se pôte restaurată, necum cu barbaria fatalelor timpuri trecute și mai departe distrusă. Așa credea și cred încă până acum toți cugetătorii mai serioși și mai adânci, cari se interesară și se interesază de soarta Românilor. Iecă ce dăce în acest respect, pe lângă bărbații de știință citați și necitați de noi, și făimosul istoric frances Enric Martin:

„În marginea orientală a Europei este o națiune apăsată, ciuntată, dar nici odată perdută. Pe această națiune, afundată sub gințile străine, nici înșiruitele conciste, nici furia năvălirilor, nici înceta pētrundere a moravurilor și esempler, nici înriurirea religiunii, nici însași scăderea morală a unei lungi supunerii nu isbutiră a o denatură. România a păstrat puternic limba și naționalitatea sa. Unde este misterul acestei neînțelese stăruițe? El nu pôte fi decât în principiul însuși, în elementele naționalității române... Ca și stâlpii punții lui Traian în apele Dunării, rădăcine mari primordiale se arătă încă sub valul latin al vocabularului românesc”.

Iecă cum se mai rēspică cu privire la principiul din vorbă și nemuritorul regenerat al școlilor și întemeietor al științelor în Moldova, G. Asachi, despre carele cu drept cuvânt afirmă dl M. Cogălnicén pe la 1840 (Dacia lit., pag. 203), că Asachi în timpuri grele s'a luptat pentru luminarea națiunii sale, și el singur a făcut mai mult pentru literatura Moldovei, decât toți Moldovenii la olată, și cărui drept'acea chiar în cen-

trul direcțiuniștilor — ce ironie a sorții! -- vor să-redice monument pré meritat.

„Nime va pretendă, dăce Asachi în precuvântarea la „Lescicografie”, că limba rom., așa precum a aflat-o a. 1830, este în stare a tēlcui cu precisiune ideile deosebitelor ramuri de știință și de măiestrii; pentru că pe când se înaintă în Europa civilizațiunea, impregurările ținea această limbă în statu-quo dela epoca urđirei sale, și a ei ființă s'a păstrat numai în gura poporului, în documenturi vechi și cărțile bisericești. Astăđi, când aședământurile cele mântuitoare favoroză pe Români, când trebile statului, învățăturile și politica se tracteză în această limbă, ea a început a se înavuți de atâte cuvinte, încât protivnicii tuturor innoirilor dăce: că de s'ar înturnă astăđi în lume un strămoș român, nu ar înțelege inscrișurile noastre; ca cum întru adevăr la acea, ce facem, am avé a ne supune esamenelor celor trecuți. Îmbunătățirile, ce se fac, au a folosi pe contimpurenii și pe viitori; drept'acea de dētorie și de nevoie este a ne înavuți limba prin tôte mijlocele, introducând cuvintele clasice ce s'au păstrat în gura poporului rom., reinnoind acele ce se descoper prin cărți și documente vechi, și adoptând acele, care se cer spre lămurirea ideilor noué pentru Români. Cine nu prețuește cu mândrie un odor aflat, carele știe că a fost întrebuintat de strămoșii sei?”

Juni români, grupați-ve în giurul acestui principiu salvator al celor bētrâni ai noștri!

Dar afară de acea și a două, de și lumea s'a îndătinat de regulă a se închină succesului, care de multe-ori este numai aparinte și momentan, noi am dori, ca tinerimea noastră să se dede a privi mai adânc în fondul lucrurilor, să pună în cumpenă drēptă tôte cercustanțele acelora, să aștepte să vēđă rezultatele și fructele cutăror succese, spre a nu comite la din contra erori de calcul nu odată desastroși pentru viața individualităților de tot soiul, și spre a nu cădă în peccatele injuriei și ingratiitudinii.

Întru adevăr nu putea ore tinerii noștri dela „Rom. juna” pré bine serbători existența de 15 ani ale unei foi și cutari succese ale ei, fără să fie avut nevoie a declara p'aci de „tabula rasa” tot ce s'a scris și făcut românește, în deci și sute de ani, afară de cadrul acelei foi? Mai ales că, har cerului! am avut și avem și alte foi literare-științifice și peste tot de publicitate, tot așa, decât nu neaseménat mai meritose, ca cea serbătorită. Iecă cōlea p. e. de 45 ani bētrâna „Gazeta Transilvaniei” și „Fōia p. minte” șel. cu fostul lor redactor septagenar și literator prosaist rom. din cei mai eminenti și cu ceialalți soți ai lui de lucru și de necasuri: cum le aprețuesc însēmătatea și valōrea pentru cultura și literatura noastră chiar Români tranșcarpatini mai imparțiali și mai juști? Sē auđim!

„Barițiu, scrie „România literară” din 1855 nr. 4 și 14, avu rarul talent de a face din diarul său o adevărată școlă, o mare școlă, carea formă sute și mii de Români, și i stremură și împintenă la activitate literară; prepară pe toți Români, pe cei dincōce ca și pe cei dincolo de Carpați, la viața politică și culturală de ađi. Politică, arte, științe, literatură, nimica nu i fu străin. El vorbi Românilor nu numai de pe catedră ca profesor, ci le vorbi dēce (acum și dēce) și de pe un amvon mai înalt decât tôte catedre, de pe un amvon, al cărui auditoriu eră pētrundent, al cărui vers străbatu în palatele celor așezate și în căsuțele ređesilor și posesorașilor, și prin al carui vers clase întregi furé deșteptate, luminate și chinate la viața publică”. „Cei mai buni articli despre dreptățile și interesile Românilor eșiă odinōră în „Gazeta literară”, în care publiciștii rom. cei mai însēmnați și dēdese „rendez-vous”. „Gaz. Trans.” fu apērătorul și mai înfocat al

principatelor, stimulatorul neobosit al naționalității, inamicul neîmpăcat al înruririlor din afară și al abuzurilor din întru, cari împedecă propășirea lor. La „Gaz. Trans.” alergă toți publiciștii rom., cari în patria lor nu putea găsi organ pentru a-și pute publica ideile. „Gaz. Trans.” eră pentru principate „presa liberă”, organul opiniei publice, și a exercitat o mare înrurare în lași și în București atât asupra guvernelor cât și asupra poporului.

Să mai producem ôre exemple și de alte foi și puteri literare nespuse de meritate pentru Români? Nu; fie destul atâta de astă dată.

Depunem péna, cerând mi de scuse dela cunoscuta modestie a iubitelui nostru învățator bătrân într' adevăr divin și providențial pentru noi, căci am îndresnit a-l amestecă în lucru, pentru ca arătând cu degetul la meritele-i neveșceșibili, cum și la meritele altor bravi coefani ai lui, să aducem aminte frățiorilor dela „Rom. jună” admonițiunea poetului anticității:

„Discite justitiam, pueri, et non temnere divos!”

Dr. Gregoriu Silași.

D e c e ?

De ce me ocolești? Creși ôre,
Că pentru-amorul nesfirșit,
Mai arșelor, ca foc de sôre,
Mai vast, ca spațiu nemărginit,
Ce 'n peptu-mi, amărit de rele,
Tu Pai aprins prin focul ce-ai
În ochii-ți dulci, vîi peruzele,
Voiu cere ce nu poți să-mi dai?

Oh, nu! iubirea-mi nu se vinde,
Și sufletului meu, ce 'n dor
Curând aripa-și va destinde
Să-și ia spre cer un jalnic sbor,
I e d'ajuns o sărutare
Culésă de pe buza ta,
Ce chiar o marmor' ar fi 'n stare
De-amor s'o fac' a tresăltă.

Iuliu I. Roșca.

Bibliografie.

Răspuns la recenziunea gramaticii limbei române de Nicolau Pilția. (Veți Familia, nr. 8 și 9 din acest an.)

De dr. Gregoriu Silași, autorul acelei recenziuni, începe cu motul următor: „O critică bună este o biciuire, care te face să te arunci înainte și să câștigi; o critică rea este o pedecă rău pusă, care te face să te abați (Carmen Sylva).” Fôrte potrivit este acest mot nu numai pentru recenziunea gramaticii din cestiune, ci chiar și pentru o critică în adevăratul înțeles al cuvântului.

Dacă eu răspund ilustrului Recensent, nu fac acesta din motivul, ca publicul literar condus fiind de dîsa latină: „Qui tacet, consentire videtur”, să nu erédă, că n'as fi în stare a răspunde nici un cuvânt la obiecțiunile său reflesionile dsale, ci pentru că me simț măgulit a fi luat la critică, resp. la recenziune de un bărbat ca d. Silași. Deci i mulțămesc din adâncul inimii, că și-a dat osteneța de a-mi critică opul și astfel a-l face cunoscut bărbatilor de litere. Cred însă, că și dsa va primi reflesionile mele cu aceeași bunăvoiență, cu care am primit și eu pe ale dsale.

Cea dintâiă obiecțiune, ce mi-o face d. Recensent, este că am uitat cu totul de niște fenomene și forme ale limbei române, bună ôră de declinațiunea nearticulată, de vocativul ființelor animate și al adiectivelor calitative (pentru ce nu și determinative?) în u ș. alt. Dar binevoiescă dsa a cetî cu luare-a-minte pe pag. 9, rëndul din urmă și pe pag. 10, 3, b., și decă nu se mulțămesc cu atâta, apoi aște, că eu nu recunosc în limba română o declinațiune nearticulată completă, ci există numai pentru vocativul sing. al substantivelor și adiectivelor în u terminațiunea e, apoi pentru al femininelor o și mai mult nimic. Vocalele finale: u dela masculine, e dela masculine și feminine din nom., acus. și vocat. sing., apoi e și i din pomenitele casuri în plur. și din genet. și dat. sing. al femininelor nu sînt terminațiuni casuale, ci numai vocale radiale de număr, de cas însă, Dómne fereșce! (v. gram pag. 168, § 115, 2.) Terminațiunile casuale, cari lipsesc, au amorșit și s'au perdut cu totul. Aceste fenomene s'au arătat de ajuns la locul lor; și a construi o declinațiune nearticulată însemneză: „a scôte orbului ochii”. Ce s'atinge de vocativul ființelor animate, rog pe d. Silași a-mi arătă unul, care nu se cuprinde în gramatica mea. Imperativul negativ, care însă numai pentru persóna 2 sing. are formă deosebită de a celui afirmativ, n'am aflat de lipsă a-l pune, fiind pentru Români fôrte ușor de format.

Decă definițiunea silabei este pleonastică și totuși neesactă, sîm în drept a așteptă dela dsa alta mai corectă, care de sigur nu o s'e conștea din mai mult de două rënduri.

Mai în colo d. Silași află unele definițiuni de obscure (ilustrând acesta cu dîsa latină: „brevis esse vult et obscurus evadit”) din cauza scurțimii. Eu însă regret, că numai una mi-a relevat, ce dsa afirmă a nu o înțelege. La locul său voiu vorbi mai pe larg despre acesta. Una însă trebuie să afirm aci, și adecă că mai curînd sînt obscure definițiunile lungi decăt cele scurte. D. Recensent se plînge mai departe, că am încurcat definițiunile cu dsa repețire a conjuncțiunii disjunctive său. Să me ierte dsa, decă am șis eu la pag. 6 sus: „părți ale cuvântului său ale vorbirii (său părți de cuvânt)”, unde dîsa conjuncțiune numai odată se repetă și încă și atunci în parentesă. Dintr' asta nu rezultă nici o întunecare și nici o esplicare „idem per idem” său „ceva și mai rău”, ci mai vîrtos o lămurire cât se pôte de mare. Me prinde mirare, că dsa la alte locuri imi impută, că voiesc a restringe libertatea limbei române atât în privința formelor cât și a topiceii cuvintelor și a propozițiunilor, pe când la cestionatul loc află de întunecare esprimarea unei noțiuni prin mai multe expresiuni. Până când unii gramatici dic: „parte a cuvântului”, alții: „parte a vorbirii, parte de cuvânt”; și până când se va adoptă una său altă expresiune pentru noțiunea din cestiune, eu nu voiu dice altfel, nu me voiu decide eschisiv pentru nici una din dîsele expresiuni, fiind că nu e una mai bună decăt alta, și școlarii trebuie a le șei pe tôte. A ignoră una său altă expresiune pentru anumite noțiuni este în detrimențul școlariilor; pentru că trecînd vre-un școlar dela un institut la altul, unde este altă gramatică, care are alte numiri, el șede uimit. Ba chiar la unul și același institut se usită mai multe expresiuni pentru una și aceeași noțiune. Cautele cineva într'o gramatică germăna și va găsi numirile casurilor în câte trei feluri: „Nominativ oder Nennfall (Werfall)” etc.

Relativ la imputarea, că nu-s consecvent în întrebuintărea accentului, am să răspund numai atât, că eu am întrebuintat accentele cu cea mai

mare consecință conform regulilor date de mine. Aș fi foarte recunoscător dlui Silași, dacă mi-ar descoperi un loc în totă gramatica, unde accentuarea se contradică regulilor stabilite în prefață, pag. V—VII. Ieră de cumva dsa a voit să-mi combată indirect regulile, nu voiu a documenta aci aserțiunile mele, ci adaug numai, că imperfectul nu se formeză nici dela tremă, nici dela infinitivul verbului, ci numai dela trupina presintelui fie-cărui verb, ca și în limba latină și elenă.

Eu n'am ȃis, că numai substantivul „car“ are plur. „care“. Me mir deci, că mi se impută una ca acesta. Fac dlui Recensent observarea, că la pag. 43, în alin 3 nu este de fel vorba de forme limbale, cari dsa ȃice, că le-am susceput „fără vre-o alegere, bune rele, corecte ori mai puțin corecte, tôte de a valma“. Dacă dsa nu s'a mulțămît cu aserțiunea de pe pag. 16, în alinea 1 la fine, ce se începe pe pag. 15, făcea cu mult mai bine, me îndatoră forte, dacă arătă însuși formele limbali mai bune și mai corecte.

Mi se impută, că alunec forte ușor cătră germanism; dar nu mi se arătă nici un exemplu, spre a me convinge de greșela mea. Permiță-mi dl Silași a-l întrebă, dacă espresiunea dsale: „cari ultime (nemț. *welch letztere*)“ din alin., în care se vorbește despre formarea pluralului și de substantivul „car“, este neoșă românească?

D. Silași afirmă, că particula „tr(u)“ dintre pronumele „dênsul“ și prepozițiunile „din, în, prin“ nu este o întăritură, ci înaintea ȃisului pronume stau prepozițiunile „de-intru, intru, pe-intru“. Aceasta numai un laic o pôte crede; căci numai atunci ar puté avé loc, când partea a două din numitele prepozițiuni ar figură ca prepozițiune separabilă séu neseparabilă, adeca ca prepozițiune adevărată. ceea ce dl Recensent n'a documentat prin nici un cuvânt. Eu însă susțin sus și tare, că partea a două din prepozițiunile cestiunate, adecă „tru“ este numai o întăritură întrebuintată de poporul român mai cu semă acolo, unde cuvântul, înaintea căruia stau prepozițiunile „din, în, prin“, se începe cu o vocală spre a delătură neplăcutul hiat, lăpédându-se u din tru, așa: dintr'ênsul, într'ênsul, printr'ênsul, într'una, dintr'una, printr'una, ș. a. Din acesta cauză este cu cale a se scrie într'una fără nici o legătură grafică, precum se scriu și prepozițiunile: din, pentru, prin, asupra, ș. a. Fenomene de acestea se află în tôte limbile culte.

D. Silași vorbind mai departe despre deosebirea, ce eu am ȃis, că există între pronumele posesiv de pers. 3 séu, sa și lui, ei, lor, contestă ori ce deosebire și totuși câteva rënduri mai la vale prin cuvintele: „și are dară și séu și lui usul și locul p'aci nealterabil; cela când obiectul poses se refere la subiectul logic, cеста în alalte casuri“, nu face alta, decât afirmă ceea ce am ȃis eu. Și pentru ca să dea contestării dsale un aplomb mai mare, imi face următorea observare: „veȃi bine că aȃi nici chiar scriitori de frunte nu-și pré fac scrupuli dintru (pentru ce nu din înainte de consonante?) călcarea acestor și altor asemenea legi străvechi și pré frumose ale româneșcâi (pentru ce nu româneșcâi séu româneșcâi, fiind nominativul româneșcâi?); ce să mai aștepti apoi dela „dii minorum gentium?“ — Dar de când s'a consacrat usul, ca un „deus minorum gentium“ să nu cuteze a face vre-o observare unuia dintre „dii maiorum gentium“, cu atâta mai puțin să stabiléscă vre-o regulă, care de altfel există în limbă, dar „dii maiorum gentium“ în pleni-

tudinea puterii lor le calcă în picioare, ca și cum pentru dênsii n'ar există?! — Mai observ pe lângă cele ȃise, că exemplele aduse de d. Silași spre combaterea aserțiunii mele de pe pag. 30, 2. sânt forte réu alese. Tot la acest loc d. Silași declară de greșită aserțiunea mea, că pronumele posesive ale limbei române sânt defective de declinațiune. Acesta o susțin și acum și voiu susține-o totdeuna; pentru că, dacă temeninele mea, ta, sa au formele mele, tale (télé), sale (séle), asta âncă nu înseamnă declinațiune, bună ôră ca la tôte celelalte pronume. Formele numite arătă, după cum am vèȃut mai nainte, relațiuni de număr, dar nu de cas, de și ele se întrebuintéză la genet. și dat. sing. A arătă, pentru ce limba română întrebuintéză atât la pronumele posesive, cât și la substantivele și adiectivele feminine în ă formele pluralului nearticulat, este tréba gramaticii istorice.

Tot asemenea contestă d. Recensent deosebirea dintre relativul care și ce (pag. 33, 1.) Dacă dsale i place a ȃice: „omul, ce (în loc de care) mi-a dat acest sfat“; și „Tatăl nostru, ce (în loc de carele) ești în ceriuri“; și nu află nici o deosebire între care și ce, facă acesta cu Dȃeu! dar să nu mai compare limba românească cu cea unгурéscă.

Necorectă este și observarea aceea a dlui Recensent, că la mine numeralele nehotărâte atâți, câțiva nu figuréză de loc la singular. Acesta imputare este — căci numai așa o pot numi — rezultatul unei cetiri neatentive; de ôrece pe aceeași pagină § 46, b, între numeralele, cari arătă o cantitate, se află și atât, atată. Apoi la pag. 52, 7 și nota se vorbește destul de atât, atată. Dacă însă între numeralele de cantitate nu se află și cât-va și câtă-va, nu urméză, că numitul numeral nu figuréză la mine în sing., ceea ce se pôte vedé dintr'o cetire atentivă a numitului alineat destul de chiar; de ôre-ce înaintea celui din urmă cuvânt nu se află „și“, care înseamnă, că după acela nu mai urméză altul. Asta nu detrage nimic din valoarea cărții, dacă metoda este bună, ceea ce constată d. Silași.

Trecând peste multe alte neesactități, mai observ dlui Silași la acest loc, că la pag. 51, 5 nu este de fel vorba despre aceea, că numeralele cantitative mult, destul, puțin, tot, întreg stau numai înaintea substantivului.

Venind la verb, partea cea mai momentosă a cuvântării, precum o numéște d. Recensent și-mi place și mie a o numi astfel, imi contestă aserțiunea, că infinitivul lung, numit astfel mai de tôte gramaticii români, nu este substantiv, ci fără de tôte îndoiéla infinitiv adevărat atât după formă, cât și după întrebuintare, cel puțin în unele (nu unele, decât tôte lumea articuléză acest numeral în plural chiar și ca adiectiv înaintea substantivului?) părți din munții aurari ai Transilvaniei (quasi „o rëndunică face primăveră!“) pôte (!) și pe aiurea. Drept argument al acestei aserțiuni d. Recensent aduce optativul cu ausiliarul postpus: fire-aș, lăudare-aș, etc. Da, așa este; însă numai se pare a fi. Dacă întrebuintăm însă între verbul ausiliar și predicativ pronumele personale de acusativ și dativ sub forma prescurtată: mă, te, se, ne, vè, se, l, o, i, le; mi, ȃi, i, și, ne, ni, vè, vi, le, li, ôre pentru ce nu se mai întrebuintéză presumptivul infinitiv lung, ci cel scurt: face-m'aș, duce-te-ai, etc.? A răspunde la acesta întrebare și a arătă, dacă silaba re adausă la infinitivul verbelor în modul optativ cu ausiliarul postpus este identică cu a substantivelor verbale în re, séu nu, este ieră tréba gramaticii istorice.

(a armă.)

Nicolau Pilția.

La profilaxia morburilor, provenite din infecțiune.

Resultatele admirabile, ce putem observa la diferitele ramuri ale științei, sînt a se atribui împregiurării, că bărbații erudiți nu se îndestulesc mai mult cu efectele simple, deduceri sofisticate, combinațiuni greșite, cu teorii, care de care mai întortocgate și enigmatice; dar descind în meritul lucrului, scrută după cauzele fenomenelor esperiate; cu un cuvînt nisuieste la rădăcină.

Acăsta procedere singură e în stare a da științei basă solidă, ma putem dice o basă matematică; numai densa pôte asigura o înaintare sigură și pozitivă.

Și în care măsură se puse mai mare pond pe cauzistică, în acea măsură fu posibil, ca în deceniile mai recente tôte ramurile științifice arătă un rezultat, progres frapant, cu care seculii trecuți nu se pot lauda.

Știința medicală, care până mai ieri se basă simpluminea pe empiria și pe presupuneri teoretice, așiderea luă un avînt frumos.

Densa urmărește două scopuri: a demonstra mijlocele, prin cari se pôte restitui sănătatea perdută; a indica modalitățile, prin care cel sănătos se știe evita morburile.

Și ietă aci eluce în mod eclatant însemnătatea cauzistică, deorece numai așa pôte cineva cură, decă cunșce limpede și clar cauza, care a produs rēul — de multe-ori delaturând cauza și morbul dispare spontan (sublata causa tollitur effectus); și ier numai atunci putem da îndrumări salutarii și aprocsimative regule sigure referitoare la susținerea sănătății.

Progresele frumoșe pe acest teren inlesniră în multe privințe atât de terapia, cât și indicarea profilaxiei diferitelor morhuri, a căror cauză până aci eră enigmatică, presupusă și lipsită de ori ce basă reală.

Ar fi lucru obositor și nemulțamitor a enumera tôte, câte s'au scris esemplu asupra cauzei morburilor provenite din infecțiune (miasmă, contagiu,) precum sînt difterita, cholera, tifus, scarlatina și altele numerând aci și tuberculoza pe basa cercărilor mai recente alui Klebs; ar trebui se citez volume întregi, tot atâtea ficțiuni și ipotese peste ipotese.

Acum însă, decănd ne stau la dispozițiune aparate microscopice — productul cel mai ingenios a minții omenșci — în fața datelor positive nime nu mai trage la îndoielă, că isvorul acestor morhuri, cari pretind victime nenumerate din sinul omenimei, este a se cerea în niște bureți (Schizomyceta) numiți bacterii, cari în numele luptei pentru esistență declară resbel organismului omenesc.

Acăsta cestiune a dat îndemn la o luptă vehementă, susținută cu multă erudițiune.

Unii afirmău, că acești bureți sînt productul acestor morhuri; alții susțineau, că prin mijlocirea lor trece virul — contagiul — dela un individ la altul; experimentările întreprinse în direcțiunea acăsta nu mai lasă îndoielă asupra puterii lor proprie de a inficiă organismul.

Bărbați erudiți, precum Klebs, Cohnheim, Pasteur, Virchow și alții numeroși sînt de acăsta convingere firmă.

Acești bureți, ființe dintră cele mai inferioare în lumea organică (diametrul unui burete, bacteriu, divergăză întră $\frac{1}{200}$ — $\frac{1}{2000}$ mmtr; ier 30 billiōne bacterii corespund greutății unui gramm), incubându-se odată în organism pășesc în concurență cu celulele acestuia; și decă întră împregiurări nefavorabili capacitatea fiziologică a celulelor sufere vre-o scădere, devin debile în acăsta luptă pentru esistență, atunci bacterii se alimen-

tază din părțile solubili și diffusibili acelora, se sporesc peste măsură (din un singur burete în jumătate de diuă se nasc 16 miliōne, în o di și jumătate 47 tri-liōne bureți noi), apoi descompun țesăturile organismului, dau naștere la nouē procese chemice, genuine celor a putredirei și dospirei.

În acest stadiu erumpe morbul!

„Ietă! omul, creatura cea mai perfectă, care știe predomni fulgerul, își însușeșce puterile naturii, stă neputincios față cu acest inamic nevedut, care-l atacă pe neșciute, i descompune sângele: i stinge vieța!“

În necs logic cu cele premerse, pe cari pentru mai mare lamurire a obiectului aflai cu cale a le aminti ar fi încă multe de discutat, ca on. cetitoriu în cătva se fie în curat cu fazele, prin cari trece organismul, ca se cadă victimă acestor influințe ento-seu ektogene; cu condițiunile favoribili la sporirea bacteriilor; nu altcum a arătă, cum acești bureți specifici pe basă morfologică produc diferitele morhuri, cari graséză când sporadice, endemice, când epidemice.

Dar aș abusa deocamdată de paciența cetitorului prin o atare digresiune, mai cu sémă când scopul e a da loc unei teorii sănătoșe referitoare la profilaxia acestor morhuri.

Pricep teoria lui G. Jäger, care se simte îndreptățit a face enunțiațiunea: „Că cine voieșce a fi scutit de epidemii, acela se-și oțelēșcă construcțiunea corpului, dar mai cu sémă, se mărășcă „greutatea specifică“ acestuia.*

Construcțiunea tare după părerea lui e acea, care conține albuminate cât se pôte mai multe și sare în cel mai mic spațiu.

El adeca cercetând capacitatea plumănilor la soldații noviți și eliberați, a ajuns la convingerea, că, de și mărimea, de și greutatea de mijloc a corpului, luată peste tot, la toți e aceiași, corpul novițului căntareșce mai puțin; și fiind că periferia corpului așiderea consund, altcum nu își pôte esplică acest fenomen, decăt prin greutatea specifică, mai mare la cei eliberați (totodată și nervii sensitivi au desvoltat o capacitate de conducere mai mare.)

Mai departe cu privire la datele fiziologice, în a cărorora sens musculii neactivi conțin peste măsură multă apă, ier cei activi mai puțină; cum termele, cari țințese la aducerea corpului în asudare, influințēză asupra activității musculilor; cum gimnastica contribue mult la detragerea apii din organism, dar mai cu sémă cum densa mărășce capacitatea de conducere a nervilor; I. se vede îndemnat la deducerea logică, că crescământul greutății specifice depinde dela scăderea apii, fiind că astfel părțile solide și sucurile nutritive se concentreză în grad mai mare.

Va se dică oțelirea corpului — prin detragerea apii și unsōrei — este analogă cu creșcerea greutății specifice, ier molepsirea lui cu sporirea părților fluide pe contul celor solide.

După aceste nu e mai mult greu a esplică fenomenul observat de J. la soldații eliberați, deorece forțările corporali, esercițiile militari și mai cu sémă gimnastica, atât de sistematisată la miliția germănă, au contribuit — în sensul celor premerse — la creșcerea greutății specifice.

Înainte de a arătă, cum aplică J. teoria sa la morhuri inficiătoare, îmi permit a observă tot pe basa cercărilor lui, cum organismul prin oțelire își procură totodată imunitate și contra morburilor, provenite din recelă?

* Feuchtfestigkeit und Constitutionskraft und ihre Beziehung zum spezifischen Gewicht des Lebenden. Dr. G. Jäger. Leipzig.

Capacitatea de conducere a nervilor în un atare corp oțelit e mare, însă iritabilitatea lor e de un grad mai mic.

Recela dar trebuie să fiă mai mare, ca să potă cauză iritarea lor.

Nervii vaselor capilari, așezați în piele în urma impresiunii repede se contrag și prin acesta contragere dau ansă la o imbuldire de sânge spre organele interne; fiind însă conducerea animată, creerii de loc vor fi avisați despre impulsul estern; în acelaș moment urmază reacțiunea!

Centrul menit pentru regularea vaselor dispune la moment prin fibrele deprimate, ca să incete contragerea vaselor capilari, ier dela centrul pentru regularea căldurii merge un impuls la centrul motori din muschii voluntari; omul se mișcă, se frotază, i este frig, dar deloc observă și se păzește.

La cei molepsiți esperiam tocmai contrariul; la ei iritabilitatea e mare, ier conducerea nervilor defectuoasă, fiind acești apătoși.

Acosta defectuositate apoi cauzază, că centrul dispunători nu vor fi avisați la timpul seu; reacțiunea nu urmază deloc; echilibrul, ce fu conturbat prin cursul sângelui spre organele interne, nu potă fi reștituit.

Acosta împrejurare, mai cu sémă când organele respective nu pot balansa imbuldirea sângelui, dà ansă la morhuri adeseori de un finit tragic, deoarece individul pré târziu va fi atent la recela și astfel târziu va luă măsurile profilactice.

Per analogiam se potă amentî, că și plantele apătoșe, umede, mai în grabă sunt pișcate de brumă, și înghietă.

Cumcă oțelirea corpului întru adevăr asigurază imunitate evident se vede din cifrele mortalității la armata germână, la care după J. dela 100 a scădut la 64, și în anul al treilea la 43 sub durata alor trei ani de serviciu.

Acesta imunitate se vede a fi și mai mare la morburile inficiătoare.

Când J. se simți îndreptățit a face enunțiaunea espusă mai la del, totatunci Năgeli publicând rezultatul scrutărilor sale asupra referințelor organismelor inferiori cătra morburile inficiătoare scrie următoarele:

„Fie-care soc de burete — bacterii — spre a puté esista are neapărat lipsă de o cantitate de apă; sporirea și lățirea lor depinde dela un anumit grad de concentrare a sucurilor și substanțelor nutritive, când însă părțile solubili nutritive seu nenutritive se află în abundență și consolidate, va să dăcă nu stau în formă difusibilă la dispusețiunea acelora, atunci fiind aceste împregiurări nefavorabili pentru vegetarea lor, propagairea și intensitatea este împedecată.

Acele substanțe însă numai atunci se pot consolidă, decât nu prevalază apa în organism; consolidarea lor apoi e de aceiași însămnătate cu sporirea greutății specifice.

Sum convins — dăce N. — că și diferitele producturi, rezultatele diferitelor procese de descompunere, decât sunt conglomerate, pot contrabalansa puterea dospitoare (zymotica) și propagairea bacteriilor.

Diferiții bacterii așiderea se luptă întră olaltă pentru esistență, și apoi care soi poșede condițiuni vitali mai favorabili pune stavilă lățirii celuialalt.

Dar luptă esista și între bacterii și celule. Organismul în genere e mai tare, însă pe lângă constituțiune slabă și șubredă; pe lângă condițiuni favorabili vegetării bacteriilor va fi învins, când apoi numai dela soiul și gradul de conglomerare a materiilor produse, cari încă ar mai puté preveni catastrofa, va depinde inficierea și tôte urmările ei*.

Pana aci Năgeli!

Se vede, că și densusul avea deja cunoșciintă, câtă influință are detragerea apii asupra vegetării bacteriilor. Jäger însă ne face atenți, că acesta influință e și mai mare, decât cum și-a inchipuit'o Năgeli. După densusul organismul în acea măsură desvôltă putere de resistentă mai mare seu mai puțină față cu agentul special de infectare, în care măsură se sporește seu scade procentul apii.

Acosta capacitate de resistentă atunci e mai mare când greutatea specifică a ajuns un grad mare, fiind substanțele consolidate și astfel condițiunile vitali nefavorabili pentru bacterii.

Substanțele și sucurile nutritore pot fi cu 11 procent consolidate.

Incât pentru detragerea apii din organism influința ei se manifestază în două moduri și anime, ca influință directă și indirectă.

Întelegerea acestor acțiuni pretinde cunoșciinte fiziologice mai vaste, din care cauză de ocamdată le retac.

Aplicarea practică acestei teorii din punct de vedere profilactic e următoria: „imunitatea indivișilor, cari locuesc în despartieminte umedose, scade, deoarece plumânii și pielea numai puțină apă pot secretă și astfel dà ansă la stasiune (hidrostasia cronica); conținutul apii se se afle totdeuna la un nivou neînsemnat!“

Mai multă apă secretază din organism plumânii, prin urmare gimnastica lor e de cea mai mare însămnătate.

Aerul rece, nu altcum apa rece oțelește corpul prin înaintarea prespirațiunii nevisibile.

Din punct de vedere terapeutice totdeuna trebuie înaintată concentrarea, consolidarea fluidităților aflătore în țesături prin detragerea apei.

Teoria acesta rezervă o nouă lumină asupra hidroterapieii; arătă însămnătatea asudării, așa numită critică; dar esplică tot odată și corespundătatea curei de lapte, de șimlă; curei lui Banting și Schrott.

Se fim însă cu mare precauțiune, ca nu cumva prin detragerea peste măsură a apii din organism cu bacterii dimpreună să stingem și viața!

Decă d. e. plumânii secretază mai multă apă, decât cum se intentază, atunci sângele neputend restitui pierderea, se naște o reacțiune violentă, care pré ușor periclitază sănătatea.

Ar fi mai departe o părere greșită a crede, că în atari morhuri prin lacsanții am puté resultă detragerea apii și succesive concentrarea părților solide.

Aceste mijlôce ar despoia corpul și de aceste și nici decum n'ar mări greutatea specifică.

Fie-care medic șcie ce pericolu potă cauză aplicarea lacsantelor la morboșii, cari zac în typhus (lungóre).

Cu apa astfel trebuie se economisăm, ca contingentul intrat se fie mai puțin, decât cel edat, și de ne succede a procede astfel, atunci nu numai escrementele organismului le provedem cu fluiditatea necesarie, dar și nutrimentele, escrețiunile ficse ale bacteriilor le consolidăm; adeca ajungem rezultatul, dela care depinde vindecarea și imunitatea corpului.

La armata germână — după J. — sub durata alor trei ani de serviciu astfel a scădut procentele mortalității: la typhus dela 100, la 61, la 31 în anul al treilea; la cholera 100, 56, 25; la differită 100, 59, 19. La morburile inficiătoare peste tot 100, 55, 29, până ce la morburile provenite în recela peste tot 100, 72, 43.

Din cifrele espuse esista că imunitatea față cu morburile prime e mai mare, se constată totodată și prin rațiociniile dela școli de școli germâne, că copii, cari au frecventat regulat escrețiunile gimnasticale, mai puțin au suferit de morhuri inficiătoare!

Și acum se resumăm!

Cine voiește să fie viguros, sănătos atât corporal-minte, cât și spiritual-minte, acela nisuiască a-și mări greutatea specifică prin oțelirea și prin o alimentare acomodata a corpului seu.

Un atare organism va poșede o putere mai mare de rezistență, oșeșcare imunitate contra morburilor memorai.

Constantin Groza.

Iubileul din Chiseteu.

O rară și măreță sərbătore națională s'a petrecut la 20 l. c. în comuna Chiseteu din Bănat. Chorul vocal al plugarilor români de acolo în acea și a serbat anul al 25-le al înființării sale. Sânt tocmai 25 de ani, de când bravii chiseteni se întruniră sub conducerea zelosului paroc Trif Șepetan într'un cor vocal, — și ietă astăzi acest cor fu încungiurat de alte 11 coruri compuse asemenea de țărani români de prin comunele vecine și mai depărtate. La iubileul seu veniră și coruri de ale inteligenței și anume Reuniunea românescă și magiară din Lugos și o represintanță a cele filarmonice din Timișora.

Serbarea avu un succes complet. Trei sute de cântăreți s'adunară, ier numărul oșpeților se urcă la trei mii. La 4 ore d. m. au început cântările de emulare. Juriul sub președința dlui deputat dietal dr. Iosif Gall a judecat premiul prim Coșteienilor, al doile Silhenilor, al treile Cebzenilor; ier celelalte coruri, cari numai cu puțin au stat napoia celor trei înșirate, au căpătet diplome de laudă. La sfârșit, în mijlocul însufletirii generale, s'a cântat de tôte 12 coruri imnul nostru național: „Deștepta-te Române“.

După ce juriul ș-a pronunciat verdictul, dl președinte dr. Iosif Gall ținu o cuvântare însufletitoare și împărți premiile. Mai tinură cuvântări animătoare dl I. Lengeru în numele clubului athletic din Brașov, dl G. Martinescu în numele casinei din Lugos, dl C. Bredicean în numele reuniunii române de cântări din Lugos etc.

Sera la 8 ore s'a ținut reprezentațiunea „Nunții țărănești“. Tôte rolurile, dar mai ales Kir Gaitanos, au fost jucate de bravii țărani cu precisiune demnă de tôte lauda. Frumos s'a cântat „Tătarul“ și jucat „Hora Griviței“. La sfârșitul represintațiunii, la cerere generală, corul chisetean a mai cântat: „În maiu“ și „Junimea parisiană“ (cu care mai de unădi a câștigat premiul al patrale la iubileul din Timișora.) Ier artistul Nic. Popoviciu a cântat două doine de cele trăgănete din România.

După 9 ore s'a început jocul. Aici, scriind în pripă, nu putem lăsă neamintită impresiunea plăcută ce au făcut dșorele din Lugos Elena Radulescu și Catinca Peștean în costumul lor pitoresc național.

Publicul a fost foarte numeros la acêsta serbare. Inteligența din Brașov a fost represintată prin dnii I. Lengeru și Porumbescu, cea din Arad prin dr. Vuia, etc., Lipova prin Jurma etc., Timișora prin Rotariu, Adam, Ardelean etc. Dar mai tare a fost represintat Caransebeșul prin dnii profesori de acolo și Lugosul prin familiile Radulescu, Major, Bésan, Martinescu, Peștean, Bredicean etc. Inteligența dela sate încă a dat un contingent mare.

Onore bravilor plugari, onore conducătorilor lor

onore în deosebi actualului conducător al corului din Chiseteu, dlui Lucian Șepetan!

— rrp —

M u s i c a n t u l .

— La ilustrațiunea de pe pag. 445. —

Pasiunea omului nu se mai schimbă. Temperamentul ce a căpătat cineva dela natură, nu se mai pôte șterge. Cel ce are adevărată aplecare pentru ceva, o pasiune ardentă, nu o mai pôte stinge, ori cât de mult ar voi.

Venătorul remâne tot venător, ostașul va dori să mērgă tot în luptă, poetul să facă poesii și musicantul să cânte.

Ilustrațiunea din nr presinte, o copie a originalului spus în „Salonul“ din Paris, ne înfățișează un musicant bătrân.

Cu pērul sur, el cântă și înveseleșce pe un tinēr desperat, care îndeșert își cērcă mângaiere în pocalul cu vin ce-l ține 'n mână.

Cântă-ți cāntecul, bătrân lăutar. Cel puțin pân' atunci ești fericit, până ce cânti!

I. H.

Literatura si arte.

Carmen Sylva, adeca Regina României, a publicat de curēnd o novelă scrisă în limba germană. Acêsta a apărut la Berlin, sub titlul: „Ein Gebet“ în edițiunea lui Alesandru Duncker, librar al curții regale. Novela e una din cele mai frumoșe scrieri compuse de regina-scriitoare, de aceea grăbirăm s'oi punem, începēnd din nr. presinte, sub ochii cetitorilor noștri în traducere românescă esecutată de noi.

Grui-Sānger. Poema astfel intitulată a dlui V. Alecsandri, a apărut și în traducere germană. Traducerea e făcută de dl L. V. Fischer din Erlau la Passau, care a tradus cu succes și alte poesii românești. Acêsta lucrare a dsale încăe esecutată cu multă grige. Edițiunea, făcută la W. Schwardt & C. în Lipsia, e foarte elegantă. Se află de vēndare la Vilelm Friedrich, librar de curte, în Lipsia.

Esposițiune de bele-arte în București. Dumineca se renoi, pentru a patra oră, deschiderea esposiției de bele-arte în localul Stavropoleos. În acêsta sesiune, micul Salon român cuprinde câteva lucruri de o însemnată valoare. Astfel, d. Dumitrescu Mirea, elevul dlui Stancescu și elev al școlei de bele-arte din Paris, espune o pânză lucrată cu conștiința unui adevărat artist. „Aducerea capului lui Bathori, de cătră Sēcui, înaintea lui Mihaiu Vitēzul“ — Dl Georgescu, sculptor, se presintă cu o statuă, care a atras atențiunea omenilor speciali francesi și a avut o mențiune onorabilă. La Paris ea a fost spusă sub numele de „Endimion a la chasse“. Aici va purtă numele de „Luptător antic aruncāndu-și lancea“. Dl Grigorescu, pictorul resboiului din 77, va avē cinci cartōne.

Teatrul Național din București ș-a început repetițiunile pentru stagiunea 1882—83 la 1/13 sept. a. c. cu piesele: „Nea-Fratila“, comedie localisată de Al. Odobescu, „Strigoii“ dramă și „Farfadet“ operetă tradusă din frantuzeșce. La 1/13 oct. vor urmā reprezentațiunile. Direcțiunea de șcenă este incredințată distinsului artist Gr. Manolescu. Se speră, că de astădată teatrul din București a intrat pe calea adevărului. Dl M. Pascaly s'a retras. Bētrānețele și starea sănătății nu-i mai permit a continuā dramaturgia. Dl Millo este așteptat din Moldova, unde a jucat tōtă vacanța de veră, și unde a avut un succes imens.

Teatru român în Timișoara. Trupa dlui Petculescu a început să dea reprezentațiuni la Timișoara în duminica trecută. Prima piesă cu care s'a deschis șirul reprezentațiunilor a fost: „Mihaiu Eroul" seu „Rentôrcerea cu triumf". Publicul nu spriginește de ajuns trupa, de și acesta devine din ce în ce mai bună.

Călindarul poporal român de Simeon Manguica, cuprindând, pe lângă călindariul julian și gregorian, toate sârbătorile, datinile și credințele strămoșești, pe anul 1883 se află sub tipar în tipografia lui Iuliu Wunder din Biserica-albă, și cât de curând va eși la lumină, 11—12 côle de voluminos, cu preț de 50 cr. v. a. (1 leu 50 bani). Călindarul cuprinde în partea literară: 1) Metafisica magică a credinței, a imaginațiunii și a rugăciunii; 2) Martini, un cult al zeului Marte; în acest tractat se esplică și „Lucinul" precum și „Diua Ursului"; 3) Crucea mică, crucea mare, și postul neru dela cruce până la cruce; 4) Mórtea păruta, seu omul la cererea sa de viu îngropat și după 10 luni jêră viu desgropat; 5) Vâlva seu geniul omului; 6) Vișunea lui Pope, renumitul poet engles; 7) Un astrolog la curtea regelui Ludovic al XI din Franca; 8) Un alt astrolog tot la curtea aceluși rege; 9) Strigarea dorilor la mort (în versuri). Călindarul se va depune spre vândare la toate librăriile din Austro-Ungaria și România. Domnii colectanți capetă dela 6 esemplare unul gratis.

C e e n o u ?

Știri personale. Dl Ion Porutiu, secretar interpret la consulatul român regal din Budapesta, fost redactor al „Federatiunii", fu destins de cătră regele României cu medalia de aur pentru „Serviciu credincios". — Esc. Sa mitropolitul Miron Roman a făcut în săptămâna trecută o excursiune la Poiana Blenchi lângă Deș, unde a sfințit o biserică. — Pr. Ssa Ioan Metian, episcopul Aradului, însoțit de Rds. D. vicar episcopesc din Oradea-mare Ieroteiu Belesiu și de alte persoane bisericăsești a făcut zilele trecute visitațiune canonică în părțile Vascului în Biharia. — Dl T. Burada călătorește în Macedonia, unde studiază obiceiurile, poezia și muzica poporului român, făcând deja o colecțiune, pe care o va publică, după ce se va rentôrce la Iași. — Dra Agatha Bârsescu, care studiază în conservatoriul din Viena, în săptămâna trecută a jucat la București în fragmente din unele piese clasice; critica constată, că dșora Bârsescu are talent și a făcut progrese mari.

Academia Română ținu vineri în 3/15 septembrie, ședință publică la ora 1 p. m. Dl V. Maniu continuă citirea memoriului dsale asupra scrierilor istorice străine apărute în ultimii 3 ani. Dl Em. Bacaloglu vorbi despre unele dispozițiuni noi făcute în cabinetul de fizică al universității din București.

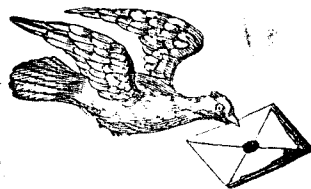
În Șimleul Silvaniei la 14 august s'a ținut adunarea generală a Reuniunii femeilor române din Sălajiu, sub presiul dnei Maria Cosma. Rds. vicariu Al. Barboloviciu ținu cu asta ocaziune o cuvântare frumoasă, asemenea și dna Emilia Pop n. Marcuș însușleși adunarea prin o vorbire bine simțită. Cu asta ocaziune se încasă pentru reuniune suma de 180 fl. După încheierea adunării se împărțiră între esponenti diplomele espozițiunii din Sibiu; între altele au fost premiate următoarele dame: Maria Barboloviciu, Emilia Pop, Maria Ilieș, Emilia Orian, Ana Ungur. După miédăși se ținu adunarea despărțemântului XI al Associa-

țiunii transilvane. Sêra se ținu un bal precedat de concert. În concert eşcleră: dna Victoria Vicaș n. Papiriu, cu declamațiune, în costum național; dna Gizela Pap cu jocul de pian, dșora Elena Pop din Băsești prin cântarea sa dulce și melodiôsă, și de dl G. Câmpian cu violina. Un torent de aplause și de buchete fu espresiunea entusiasmului general. La bal luară parte următoarele dômne: Maria Barboloviciu, Maria Cosma, Rosalia Major, Ludovica Oros, Emilia Orian, Victoria Vicaș, Maria Ilieș, Emilia Pop, Eleonora Pop, Veronica Vicaș, Virginia Serb, Regina Bariș, Maria Simon, Veronica Liscan (în costum național), și aceste domnișore: Elena Pop, Zina Pop, Catarina Aciu, Silvia Ilieș, Veronica Venter, Cornelia Pop, Ștefania Pop, Cornelia Vaida, Ana Pop, Gisela Crișan, N. Pop. Petrecerea dură până 'n alta deminătă.

O nouă societate literară. „Românul" propune să se înființeze o societate de ômeni de litere, cari să nu facă în scrierile lor politică militantă. O asemenea societate, scrie numitul diar, va întruni forțele literare, cari până astăzi sânt respândite și isolate în toate țêrile locuite de români, ea va stabili un contact intelectual între elementele de înaltă cultură ale națiunii, va restabili gustul literar în toate clasele societății, va încuragiă pe tinerii cari vor voi să îmbrățișeze frumoșă carieră a literelor, va discută cestiuni însemnate ca aceea a proprietății literare, se va pune în contact cu societățile străine, în fine va provocă o vieță intelectuală care lipsește cu totul tinerimei nôstre.

Gimnasiul din Brad, precum aflăm din „programa" ce primirăm, are următoarea avere: un capital de 67,037 fl. 61 cr. în obligațiuni de stat și private și 41,868 fl. 10 cr. în realități. Gimnasiul cu 4 clase a avut în anul școlar trecut 6 profesori și 82 studinți; în școlêle normale de acolo, cl. III și IV au fost 80 de școlari.

Poșta Redacțiunii.

Foile reclamate s'au espedit toate. De cumva mai este cineva, care se nu fi primit cutare numer, binevoiescă a ne înșcînîță, ca se putem satisface cererea îndată.

Budapesta. Ar trebui s'o vedem întâiu, căci numai atunci vom puté șci decă se potrivește

seu ba în fôia nôstră?

In campul libertatii. Nu se pôte întrebuiță.

Dnei A. L. in Pietra. S'a tramis și credem, că de atunci le-ați și primit.

Dlul D. P. in Arad. Ghicitori cari cuprind așă mare loc numai la rare ocaziuni putem publică. Deci la 3—6 luni.

Naseul. După ce s'a publicat deja în alte diare, este de prișos să-i mai dăm și noi loc în ângustele nôstre colone.

Călindarul săptămânei.

Diua sept.	st. v.	st. r.	Numele sântilor și sêrbătorile.	Sôrele resare	Sôrele apune
Duminecă	12	24	M. Antonom.	5 50	5 53
Luni	13	25	M. Corneliu Sutașul.	5 51	5 51
Marti	14	26	(†) Inalt. S. Cruci.	5 53	5 48
Mercuri	15	27	M. Nichita	5 55	5 46
Joi	16	28	Mța Eutimia.	5 57	5 44
Vineri	17	29	Mța Sofia.	5 58	5 42
Sâmbetă	18	30	Cuv. Eumenie.	5 59	5 40

Proprietar, redactor respunďător și editor: IOSIF VULCAN.

Cu tipariul lui Eugeniu Hollôsy in Oradea-mare, Strada principală nr. 274.